

Klimszův Dodeskaden ze struskové haldy

Příběh z Hrabůvky se stává ozdobou těšínského Festivalu divadel Moravy a Slezska

K 29 952

Jiří P. Kříž

Od úterý to v Českém Těšíně kulturně vše diskutujeme o vesměs výrazných inscenacích devátého ročníku Festivalu divadel Moravy a Slezska. Porota určí vítěze v sobotu.

Jedním z nejlepších příspěvků bude ale docela určitě dnešní krajově ukotvená Brenpartija Tomáše Vůjtky v nastudování režijního barda Januse Klimszia.

Aréna Ostrava se na ni chystala dlouho. Nesnadno na svět se drala i předloha Brenpartiji: samizdatová Zpráva o státu Halda Věnceslava Juřiny. Autor v ní připomněl meziválečný bezdomovecký lumpenproletariát, hřejiící kosti na ostravských struskových haldách. Knížka konečně vyšla! V den divadelní premiéry (31. října), sedmnáct let po autorově smrti.

V náručí hubičkové

Uznejte sami: v normalizačních časech, kdy zase plativalo gottwaldovské Horník, hutník, kdo je víc?!, něco tak pravdě nepodobného spatřit světlo přece nemohlo!

O lidech z nejubožejších kolujících po ostravském revíru báje a pověsti. A ještě najdete poslední pamětníky. Vydědenci na hrabůvské haldě skutečně žili a umírali. Měli hlad, kradli, občas se podívali nebo uhořeli, ale pyšnili se ve 30. letech i samoprávou. Policajti jim zakazovali jen prvomájové průvody. A oni se divili proč, když lumpenproletariát je přece taky proletariát.

Klimszova Brenpartija stylově a jazykově nepřímě navazuje na

Foto PRAVO - JIŘÍ P. KRÍŽ

Michal Čapka (Venca).

jeho legendárního Proroka Ilju. Příběh lidí ze smetiště. Zlých, ale z nejubožejších. Vykazují příbuzenství s proslulým Dodeskaden (1970) Akiry Kurosawy. Srší stejně burcujiícím společenským a morálním apelem. Brenpartija baví, má nostalgii zaslého času, je regionálně přesně ukotvená. A dojíká.

„Každý synek z Brenpartije nic nerobi, enem žije. Tim zabiji bakterije, proto na furt věčně žije...“ Za tím popěvkem je drsné kamarádství, zápas o život a věčně čňhající Smrt – v křehkém mánesovském hánáckém kroji Tereza Cisoovská – rozdávatjící

zabijející dávky hubičkové, což prý bývala směs denaturovaného lihu a vody obarvené malinovou šťávou.

Klimsza zase jednou vstoupil i na jeviště: člověk z jiného břehu, veršující legenda, něco jako věčný děd z Končalovského Sibirijady. Ze všech nejlíp vládne uhrančivou šlonzáčtinou.

Otisky paměti

Brenpartija je struhající hereckou inscenací. Na jevišti koncertují Josef Kaluža (starosta Ferda Prokop), Dana Fialková (Majdalena), Marek Cisoovský (Lojza Bujok), Michal Čapka (Venca),

Pavel Cisoovský (Škuta zvaný Panáček), Vladislav Georgiev (Franta Vyval), Albert Čuba (Josef), Alena Sasínová-Polarczyk (Vefa)...

Jenom Ostravsko a Brněnsko může stavět poetiku některých divadelních událostí na jazykově lexikálním ozvláštění, jež se na první pohled jeví jako rázovitě, pitoreskní.

Jsou-li za ním lidé, nabírá příběh sílu. Znamenitý příspěvek z kategorie otisků paměti. Je to jeden z trendů současného divadla. Důkazy najdeme v Chebu, Ústí, Šumperku. A nejmíc v Ostravě.

PRAVO, 5. 11. 2009, č. 11

Uchlastat se, to je smysl života

Brenpartija je společnost tuláků žijících za první republiky na ostravských struskových haldách a konzumujících denaturovaný líh až do příslovečného oslepnutí a smrti.

JANA MACHALICKÁ

Právě podle ní pojmenoval Tomáš Vůjtek svou hru, která mimo jiné vznikla na motivy prózy Věnceslava Juřiny *Zpráva o státu Halda*.

V ostravské Komorní scéně Aréna tuto zvláštní temně osudovou hrabalovskou mozaiku epizod nastudoval Janusz Klimsza a jako dramaturgicky výlučný titul se objevila na právě probíhající 9. ročníku Festivalu divadel Moravy a Slezska v Těšínském divadle.

Ostravsko jako svérázný region je častou uměleckou inspirací a divadlo v tomto směru není ani trochu pozadu. *Brenpartija* má i mezi dosavadními kusy ojedinělé postavení, a to především svým zasazením do doby krize třicátých let minulého století. Tyto reálie do děje občas doléhají a maně připomenou třeba Kachyňův film *Lásky mezi kapkami deště*. Klimszova inscenace ovšem vytváří ojedinělý tragigroteskní svět, kosmos, který existuje sám pro sebe a do nějž proniká normální život jen tu a tam a v dalších absurdních detailech. Jeho smutní hrdinové, předchůdci dnešní bezdomovců, clochardů a jiných vydědenců neochvějně směřují k radostnému konci uchlastáním a vrcholem jejich luxusu je možnost získat bydlení v kolonii dělnických domků. Jim je ovšem mnohem lépe na struskách, kde chlastají od rána do večera, rvou se neznámo proč, a pokud je po ruce žena, souloží.

Tereza Cisoovská jako Smrt Foto KSA

Hraje se v nejen v ostravském nářečí, ale i ve slangu této specifické sociální vrstvy, což je samo o sobě zdrojem osobité poetiky. Těch průpovědek, výšplechtů, kuriózních řečí, které postavy stále chrlí – od „rozumí tomu jako koze od prdele k noze“ až po „děvucha bez břucha jako hmec bez ucha“. Skupinka tuláků, v níž hraje prim Ferda Prokop (Josef Kaluža) tráví svůj čas sice bezcílně, ale ve stálém vzrušení a s energií, která kdyby byla využita pozitivně, mohla by hory přenášet.

Místo toho se válejí celý den jako psi, vedou „hlubokomyšlné“ řeči, ale co chvíli nastává nějaký výbuch emocí. Přetahují se o vyhastrošenou tulačku Majdaleny (Dana Fialová), laskavou kurvu, ochotnou vždy kamarádům vyjít vstříc, ostatně k jedné z nejbizarnějších scén patří soulož ve starém sudu, kam se neuvěřitelným způsobem vměstnají kromě Majdaleny ještě dva. Tulačka zpitá téměř do bezvědomí sice nezúčastněně prohlašuje – „marně si gatě rozpináte, ja vam nedam, bo vas neznam“ – ale své výhrůžky samozřej-

mě nesplní. Barvitě obrazy plné podivností, jako například návštěva agenta od Bati, který tulákům velkomožně věnuje boty a slivovici, vykrytalizují do pevnější zápletky.

Jeden z party – Venca, kterému Michal Čapka dodal všechny znaky „místního šlahouna“ s frajerským knírkem a ulízanou kšticí, povýší a uvelebí se v teple u shánčlivé a požívačné služky Vefy (Alena Sasínová-Polarczyk), která si jej vyštáfuje – přinese mu po panstvu oblek, z kterého sice málem vypadne, ale o to víc se napačuje. Idylka ovšem skončí krvavě jako klasický morytát a uspiší konec všech.

Režisér Klimsza udržuje styl inscenace na hořkosměšné hraně, a i když zejména první část postrádá pevně vystavěnou dramatickou linii a také by mohla být kratší, daří se mu nakonec jednotlivé epizody provázet a vytvořit jakousi až postmoderně vyznívajícím tříšt, která má svůj vnitřní smysl. A do ní pak přirozeně vložit i symbolickou rovinu v podobě personifikované Smrti. Je to dívka v rudém kroji, která po celou dobu ochotně vydává lahve denaturáku a číhá ve výtahu těžní věže. Stále častěji z ní ale vychází, naskakuje svým obětem na záda, vkrádá se do jejich smrdutých příbytků, a když se usměje zlatem obitými zuby, každého zamrazí.

Brenpartija je vedle *Černé Julky, Těšínského nebe* či *Takové O(s)travy krve* dalším autorským divadlem, které těží z rázovitě severomoravského regionu. Nejde ale jen o prvoplánový folklor svou drsností tak divácky atraktivní. Je to výpověď o marnosti lidského snažení, která má jasný přesah a naléhavost.

Tomáš Vůjtek:

Brenpartija

Režie: Janusz Klimsza

Výprava: Marta Roszkopfová
Komorní scéna Aréna Ostrava,
premiéra 31. 10.

10/11/2009, 269

Světová premiéra Brenpartija v Komorní scéně Ostrava

Komorní scéna Aréna uvádí od soboty 31. října 2009 „světovou“ premiéru hry Tomáše Vůjtky **Brenpartija** s podtitulem **Popij vudky, bo čas krutky...** V režii Janusze Klimszy, scéně a kostýmech Marty Roszkopfové, za hudební spolupráce Vladislava Georgieva a dramaturgie Tomáše Vůjtky hraje téměř celý herecký soubor Komorní scény Aréna.

Hru napsal Tomáš Vůjtek na motivy prózy Věnceslava Juřiny ZPRÁVA O STÁTU HALDA. Téma brenpartije je v regionální literatuře poměrně časté (pracuje s ním Vojtěch Martínek, Josef Šinovský i Oldřich Šuleř) a postavy tuláka Švendy a brenaře Ferdý Prokopa suverénně přecházejí z jedné prózy do druhé a ze století do století. Záleží jen na době románového děje, zda se s Ferdou Prokopem setkáme v druhé polovině devatenáctého století či v prvorepublikové Ostravě, pokaždé bude mít zhruba stejný věk (ani mladý ani starý, prostě chlap). Autor Tomáš Vůjtek vidí aktuálnost tématu jednak v současné hospodářské krizi, ale také v nově nabytých zkušenostech s dnešními bezdomovci. Osudy dnešních lidí bez domova přibližuje výstava fotografií Romana Poláška Bezdomní, instalovaná ve foyeru Komorní scény Aréna.

Autor hry Tomáš Vůjtek napsal již několik divadelních textů například pro Divadlo Petra Bezruče, Slezské divadlo v Opavě a Těšínské divadlo. Komorní scéna Aréna uvádí původní text svého dramaturga poprvé, ale již příští měsíc bude mít premiéru jevištní podoba jeho rozhlasové hry nazvaná Vánoční hra aneb O tom slavném narození, kterou Komorní scéna Aréna bude uvádět v adventním čase jako rodinné představení.

Režisér Janusz Klimsza je stálým spolupracovníkem Komorní scény Aréna. Jeho jméno se zde objevilo poprvé v roce 1994 (M.Kundera Jakub a jeho pán), o čtyři roky později (1998) v KSA režíroval českou premiéru M.Vizkiho hry V.I.P.'s children, po níž následovala v roce 2000 úspěšná inscenace hry T.Slobodzianka Prorok Ilja. V roce 2002 režíroval opět českou premiéru, hru B.Frasera Neidentifikovatelné lidské ostatky a skutečná podstata lásky, v roce 2006 následovala úspěšná režie hry W.Gombrowitze Svatba a v roce 2007 opět česká premiéra hry S.Sheparda Pohřbené dítě, která přinesla představiteli jedné z hlavních rolí (Norbet Lichý) nominaci na Cenu Thalie.

| 2.11.2009 01:11:13 Redakce |

© Scena.cz